

**PROGRAM WSPIERANIA ROZWOJU UCZNIÓW ZDOLNYCH
„ZDOLNY SUWAŁCZANIN”**

**OFERTA PORADNI
PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ
W SUWAŁKACH**

rok szkolny 2018/2019

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Suwałkach

ul. Nowomiejska 10
16-400 Suwałki

tel.: (87) 566 41 49; (87) 567 00 67
tel. kom. 699 843 829

www.poradnia.suwalki.pl
sekretariat.ppp@poradnia-suwalki.pl

Spis treści

Wprowadzenie.....	2
„Wokół pojęć i znaczeń”	3
DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	5
PRZEDSZKOLE	5
SZKOŁA PODSTAWOWA	5
KLASY GIMNAZJALNE	7
SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA	8
DLA RODZICÓW	10
DLA NAUCZYCIELI.....	11
BAZA PRZYDATNEJ LITERATURY	12

Wprowadzenie

Czynnikami warunkującymi optymalne funkcjonowanie dzieci zdolnych są: harmonijny rozwój zdolności poznawczych (w tym uzdolnień specjalnych) i emocjonalno – społecznych oraz zdolności twórczych zmotywowanych wewnątrznie przy wsparciu i zaangażowaniu osób dorosłych, wspomagających ich rozwój. Szczególną rolę w ich rozwoju odgrywa system edukacyjny oraz rodzina. Rodzice zazwyczaj jako pierwsi dostrzegają zdolności dziecka i to oni wybierają (lub nie) drogę rozwoju talentu ich pociechy. Niektórzy z nich potrzebują wsparcia w tym jak dostrzegać i rozpoznawać predyspozycje własnych dzieci, ale także jak je kształtować, rozwijać, rozszerzać i wzbogacać. Rola edukacji, szkoły ma podobnie jak środowisko rodzinne, niebagatelne znaczenie. Uczeń powinien być wychowywany w atmosferze aktywnego uczestnictwa i działania, w poczuciu przygody intelektualnej i własnych twórczych poszukiwań. Rozbudzanie u niego wyobraźni, twórczego myślenia, ciekawości poznawczej i motywacji do zgłębiania wiedzy w połączeniu z organizowaniem mu odpowiedniej i stymulującej przestrzeni, zachęcaniem do aktywności własnej, pracowitości, rozwijaniem umiejętności efektywnej nauki i umiejętności społecznych, a także z zapewnieniem mu atmosfery akceptacji, bezpieczeństwa i wsparcia - to główne przesłanki jego rozwoju. W związku z tym ważne jest wszechstronne poznanie ucznia zdolnego i otoczenie go szczególną opieką pedagogiczną i psychologiczną.

Mając na uwadze wieloaspektowość procesu wspierania dzieci zdolnych, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna zaplanowała działania skierowane do uczniów, ich rodziców i nauczycieli. Oferta obejmuje zajęcia psychoedukacyjne, warsztaty, prelekcje, konsultacje, porady, diagnozę. Celem tych działań jest:

- pomoc rodzicom i nauczycielom w procesie wspierania dzieci w obszarze rozwijania zdolności
- diagnoza zdolności poznawczych uczniów
- wspieranie uczniów w rozwijaniu kreatywności i twórczego myślenia, organizacji nauki i efektywnego przyswajania nowych wiadomości i umiejętności, rozpoznawaniu swoich mocnych stron, a także pomoc w planowaniu dalszego rozwoju i wyborze ścieżki edukacyjno-zawodowej zgodnie z własnymi predyspozycjami
- pomoc uczniom w radzeniu sobie z barierami wewnętrznymi (np. nadmierny perfekcjonizm, niedojrzałość emocjonalna, agresywność, uległość, nieumiejętność odłożenia gratyfikacji na później, nadmierna wrażliwość na krytykę), jak i zewnętrznymi (grupa rówieśnicza, rodzina, środowisko społeczne), które poprzez niewłaściwy lub nieumiejętny wpływ mogą hamować ich rozwój i ograniczać posiadany potencjał.

„Wokół pojęć i znaczeń”

Zdolności są rozumiane jako:

- potencjalna szansa, aktualnie nie występująca, ale którą można nabyć;
- biegłość, sprawność w wykonaniu jakiejś czynności;
- aktualna możliwość jednostki do wykonania jakiejś czynności;
- indywidualna właściwość człowieka, zapewniająca mu powodzenie w jakimś działaniu.

Zbigniew Pietrasinski (1976) definiuje zdolności w następujący sposób:

„Zdolnościami nazywamy takie różnice indywidualne, które sprawiają, że przy jednakowej motywacji i uprzednim przygotowaniu poszczególni ludzie osiągają w porównywalnych warunkach zewnętrznych niejednakowe rezultaty w uczeniu się i działaniu”.

Uzdolnienia

To zdolności kierunkowe, specjalne, odpowiednio ukierunkowane, które warunkują ponadprzeciętny poziom wykonania jakiegoś rodzaju działalności, na przykład naukowej, artystycznej, fizycznej, technicznej itp. Inaczej - **zdolności specjalne**: poznawcze, językowe, literackie, matematyczne, techniczne, muzyczne, plastyczne, pedagogiczne, społeczne i in.

Talent

To specyficzny kompleks cech indywidualnych, ujawniających się już w okresie wczesnego dzieciństwa u niewielu osób, prowadzący do szczególnego mistrzostwa w jakiejś dziedzinie. Inaczej - bardzo wysoki poziom określonej zdolności specjalnej lub wiązki uzdolnień, które przejawiają się w ponadprzeciętnej łatwości nabywania wiedzy lub sprawności w jakiejś dziedzinie (talent muzyczny, plastyczny, aktorski, literacki itp.).

Zdaniem Karen Rogers (1996), talent różni się od zdolności tym, że:

- jest zawsze zdolnością nadzwyczajną, niepospolitą, bardzo rzadko występującą;
- jest zdolnością twórczą, ujawniającą się w szczególnie wybitnych osiągnięciach w konkretnej dziedzinie.

O talencie możemy zatem mówić w odniesieniu do wybitnych zdolności, spotykanych u niewielu uczniów. O zdolnościach i uzdolnieniach - w odniesieniu do niemal wszystkich uczniów. Każdy może się pochwalić określonymi zdolnościami ogólnymi lub specjalnymi (żonglowanie piłką to też zdolność, podobnie jak pisanie limeryków czy haiku). Warto więc posługiwać się pojęciami „zdolności”, „uzdolnienia” i „talent” z większą ostrożnością, żeby nie straciły one sensu.

Uczeń zdolny

- Nie ma przyjętej jasnej, jednoznacznej i obligatoryjnej definicji dziecka zdolnego
- Dziecko zdolne w rozumieniu społecznym to zwykle uczeń, który ma wzorowe zachowanie i najwyższe oceny z przedmiotów szkolnych
- W rozumieniu psychologicznym dziecko zdolne to takie, które ma wysoki iloraz inteligencji, duże osiągnięcia oraz wysokie zdolności twórcze na różnych płaszczyznach życia, które nie zawsze idą w parze z wysokimi ocenami z przedmiotów szkolnych.

Uczeń zdolny charakteryzuje się co najmniej jedną z trzech wymienionych cech:

- wysokim poziomem zdolności ogólnych (inteligencja, wysokie IQ)
- wysokim poziomem uzdolnień specjalnych/kierunkowych (np. artystycznych, sportowych, organizacyjnych, poznawczych związanych często z przedmiotami szkolnymi); najwyższy ich stopień określany jest mianem talentu
- postawą twórczą - predyspozycjami do działań twórczych czy twórczego rozwiązywania problemów, umiejętnościami znajdowania wielu różnych i oryginalnych zadań i rozwiązań problemów.

Wymienione cechy poparte są walorami osobowości, m.in. wysoką motywacją, aktywnością własną, zaangażowaniem zadaniowym, zdolnościami przewidywania itp.

OFERTA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

PRZEDSZKOLE

Zajęcia na terenie przedszkoli

temat	Matematyka wokół nas
cele	Rozwijanie kompetencji w zakresie matematyki dziecięcej.
osoba prowadząca	Wiesława Taraszkiewicz
grupa	Dzieci przedszkolne w wieku 4 - 6 lat
czas trwania zajęć	1,5 godziny

temat	Zabawy i ćwiczenia rozwijające zmysły
cele	Świadome odbieranie otoczenia przy wykorzystaniu zmysłów.
osoba prowadząca	Jolanta Jargiło
grupa	Dzieci w wieku 5-6 lat
czas trwania zajęć	1 godzina

temat	ABC rozpoznawania emocji
cele	Trenowanie umiejętności rozpoznawania i nazywania emocji.
osoba prowadząca	Wioletta Racis
grupa	Dzieci w wieku 6 lat
czas trwania zajęć	2 x 1 godzina dydaktyczna

SZKOŁA PODSTAWOWA

Zajęcia na terenie Poradni

temat	Trening inteligencji dla uczniów zdolnych
cele	Wzbudzanie motywacji do zdobywania wiedzy, doskonalenie zdolności intelektualnych
osoba prowadząca	Barbara Leśniewska-Gawryś
grupa	Uczniowie klas V-VI
czas trwania zajęć	Cykl 5 spotkań - 1 raz w tygodniu (II semestr)

temat	Zajęcia edukacyjno-rozwojowe
cele	Rozwijanie umiejętności psychospołecznych pomocnych w radzeniu sobie w sytuacjach trudnych, ułatwiających kontakt z innymi ludźmi i samym sobą.
osoba prowadząca	Barbara Jurewicz, Katarzyna Nawalska
grupa	Uczniowie klas III - IV
czas trwania zajęć	Cykl spotkań - 1 godzina raz w tygodniu

Zajęcia na terenie szkół

temat	„Inteligencja emocjonalna”
cele	Warsztaty rozwijające inteligencję emocjonalną, szczególnie umiejętności rozpoznawania uczuć u siebie i innych
osoba prowadząca	Małgorzata Koncewicz
grupa	Uczniowie klas IV-VIII
czas trwania zajęć	1-2 godziny dydaktyczne

temat	Zajęcia profilaktyczne z zakresu higieny pracy umysłowej
cele	Kształtowanie umiejętności organizowania pracy umysłowej.
osoba prowadząca	Wiesława Taraszkiewicz
grupa	Uczniowie klas IV-VI
czas trwania zajęć	Cykl spotkań (każde po 1-2 godziny dydaktyczne)

temat	„ Jak pokonywać trudności w nauce”- zajęcia profilaktyczne
cele	Rozwijanie umiejętności oceny samego siebie, określania celu i sposobów jego realizacji.
osoba prowadząca	Wiesława Taraszkiewicz
grupa	Uczniowie klas IV-VI
czas trwania zajęć	1-2 godziny dydaktyczne

temat	„Uczę się, bo lubię i chcę.”
cele	Budowanie motywacji do nauki, rozwijanie samodzielności w organizowaniu i planowaniu nauki, zapoznanie uczniów z podstawowymi informacjami na temat pamięci i uwagi
osoba prowadząca	Małgorzata Koncewicz
grupa	Uczniowie klas IV – VIII
czas trwania zajęć	Cykl zajęć (2 spotkania po 1 godzinie lekcyjnej, z przerwą 1-2 tygodnie)

temat	„Warsztaty kreatywnego myślenia”
cele	Stymulowanie zdolności kreatywnego myślenia, rozbudzanie wyobraźni, uczenie się oryginalnego podejścia do rozwiązywania zadań.
osoba prowadząca	Agnieszka Winnik-Pomichter, Marta Putra, Agnieszka Zackiewicz
grupa	Uczniowie klas IV – VIII
czas trwania zajęć	2 godziny

temat	„Moja motywacja”
cele	Zachęcanie uczniów do pracy nad własną motywacją.
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz
grupa	Uczniowie klas VII-VIII
czas trwania zajęć	2 godziny

temat	„Decyzje – szanse czy ograniczenia?”
cele	Zapoznanie uczniów z przebiegiem procesu decyzyjnego
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz
grupa	Uczniowie klas VII- VIII
czas trwania zajęć	2 godziny

temat	„Świat zawodów bez tajemnic”
cele	Wprowadzenie uczniów w tematykę świata pracy i zawodów.
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz
grupa	Uczniowie klas VII-VIII
czas trwania zajęć	2 godziny

KLASY GIMNAZJALNE

Zajęcia na terenie Poradni

Indywidualne Doradztwo Zawodowe	
cele	Pomoc w planowaniu dalszego rozwoju ucznia i wyborze ścieżki edukacyjno-zawodowej. Pomoc w określeniu preferencji edukacyjno-zawodowych, predyspozycji zawodowych ucznia, indywidualnych czynników wyboru szkoły (zawodu) z wykorzystaniem testów i kwestionariuszy.
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz, Agnieszka Winnik-Pomichter

Zajęcia na terenie szkół

temat	„Inteligencja emocjonalna”
cele	Warsztaty rozwijające inteligencję emocjonalną, szczególnie umiejętności rozpoznawania uczuć u siebie i innych
osoba prowadząca	Małgorzata Koncewicz
czas trwania zajęć	1-2 godziny dydaktyczne

temat	„Warsztaty kreatywnego myślenia”
cele	Stymulowanie zdolności kreatywnego myślenia, rozbudzanie wyobraźni, uczenie się oryginalnego podejścia do rozwiązywania zadań.
osoba prowadząca	Agnieszka Winnik-Pomichter, Marta Putra, Agnieszka Zackiewicz
czas trwania zajęć	2 godziny

temat	„Moja motywacja”
cele	Zachęcanie uczniów do pracy nad własną motywacją.
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz
czas trwania zajęć	2 godziny

temat	„Decyzje – szanse czy ograniczenia?”
cele	Zapoznanie uczniów z przebiegiem procesu decyzyjnego
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz
czas trwania zajęć	2 godziny

temat	„Co dalej po gimnazjum?”
cele	Przygotowanie uczniów do planowania własnej ścieżki rozwoju edukacyjno-zawodowego
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz, Agnieszka Winnik-Pomichter
czas trwania zajęć	2 godziny

SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA

Zajęcia na terenie Poradni

Indywidualne Doradztwo Zawodowe	
cele	Pomoc w planowaniu dalszego rozwoju ucznia i wyborze ścieżki edukacyjno-zawodowej. Pomoc w określeniu preferencji edukacyjno-zawodowych, predyspozycji zawodowych ucznia, indywidualnych czynników wyboru szkoły (zawodu) z wykorzystaniem testów i kwestionariuszy.
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz, Agnieszka Winnik-Pomichter

temat	Warsztat „Jak dobrze zdać maturę?”
cele	Zapoznanie się z czynnikami wpływającymi na szybkość nauki, poznanie wybranych technik pamięciowych, elementów dobrej organizacji czasu i planowania uczenia się oraz efektywnych sposobów radzenia ze stresem egzaminacyjnym i wypracowanie własnych sposobów radzenia sobie w sytuacji egzaminów ustnych i pisemnych.
osoba prowadząca	Agnieszka Winnik-Pomichter
grupa	Uczniowie klas maturalnych (grupa do 12 osób)
termin zajęć	21.02.2019r., godz. 15.00-19.00

temat	Warsztat „Pogotowie maturalne jak radzić sobie z maturalnym stresem?”
cele	Zapoznanie z efektywnymi sposobami radzenia ze stresem egzaminacyjnym i wypracowanie własnych sposobów radzenia sobie ze stresem tydzień przed maturą, dzień przed maturą, w trakcie matury. Wsparcie w rozładowaniu napięcia wynikającego ze stresu przedmaturalnego.
osoba prowadząca	Agnieszka Winnik-Pomichter
grupa	Uczniowie klas maturalnych (grupa do 12 osób)
termin zajęć	24.04.2019r., godz. 15.00-18.00

Zajęcia na terenie szkół

temat	„Warsztaty kreatywnego myślenia”
cele	Stymulowanie zdolności kreatywnego myślenia, rozbudzanie wyobraźni, uczenie się oryginalnego podejścia do rozwiązywania zadań.
osoba prowadząca	Agnieszka Winnik-Pomichter, Marta Putra, Agnieszka Zackiewicz
czas trwania zajęć	2 godziny

temat	„Inteligencja emocjonalna”
cele	Warsztaty rozwijające inteligencję emocjonalną, szczególnie umiejętności rozpoznawania uczuć u siebie i innych
osoba prowadząca	Małgorzata Koncewicz
czas trwania zajęć	1-2 godziny dydaktyczne

temat	„Stres pod kontrolą – jak sobie radzić ze stresem przed maturą?”
cele	Ocena własnego poziomu stresu, zapoznanie się z efektywnymi sposobami radzenia ze stresem i wypracowanie własnych sposobów radzenia sobie w sytuacji egzaminów.
osoba prowadząca	Agnieszka Winnik-Pomichter
czas trwania zajęć	2 godziny
grupa	Uczniowie klas maturalnych

temat	„Kończę szkołę i co dalej?”
cele	Inspirowanie uczniów do myślenia o przyszłości i planowania swojej kariery zawodowej
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz
czas trwania zajęć	2 godziny
grupa	Uczniowie klas II-III liceum, klas III-IV technikum

temat	„Dlaczego warto wyznaczać sobie cele?”
cele	Przygotowanie uczniów do samodzielnego planowania własnego rozwoju edukacyjno-zawodowego
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz
czas trwania zajęć	2 godziny
grupa	Uczniowie liceów, techników i szkół branżowych

temat	„Co mnie motywuje?”
cele	Zachęcanie uczniów do pracy nad własną motywacją
osoba prowadząca	Agnieszka Zackiewicz
czas trwania zajęć	2 godziny
grupa	Uczniowie liceów, techników i szkół branżowych

OFERTA DLA RODZICÓW

Konsultacje na terenie poradni	Osoba prowadząca
Konsultacje dla rodziców dziecka zdolnego	Barbara Leśniewska-Gawryś
Konsultacje dla rodziców dotyczące rozwijania u dzieci umiejętności organizowania czasu, planowania czynności, ustalania priorytetów, celów, wsparcia emocjonalnego, motywowania	Małgorzata Koncewicz
Konsultacje dla rodziców dzieci uzdolnionych matematycznie – dla rodziców dzieci w wieku przedszkolnym i klas I-III szkoły podstawowej	Wiesława Taraszkiewicz
Konsultacje na terenie przedszkoli	Osoba prowadząca
Konsultacje na terenie przedszkola dla rodziców w zakresie pracy z dzieckiem zdolnym	Karolina Bujkowska Wioletta Racis Małgorzata Osowska
Wykłady i prelekcje na terenie przedszkoli i szkół	Osoba prowadząca
„Zdolny przedszkolak – jak rozwijać i wspierać mocne strony mojego dziecka?” – dla rodziców dzieci przedszkolnych	Karolina Bujkowska Wioletta Racis Małgorzata Osowska
„Czynniki warunkujące powodzenie w nauce matematyki” – dla rodziców dzieci kl. „0” oraz I-III szkoły podstawowej	Wiesława Taraszkiewicz
„Jak motywować dziecko do nauki?” – dla rodziców dzieci klas I-III szkoły podstawowej	Maria Kowalewska
„Czy moje dziecko jest zdolne?” – dla rodziców uczniów szkół podstawowych klas IV-VI	Barbara Jurewicz

OFERTA DLA NAUCZYCIELI

Konsultacje na terenie poradni	Osoba prowadząca
Konsultacje na terenie poradni na rzecz wspierania uczniów uzdolnionych matematycznie – dla nauczycieli przedszkoli i klas I-III szkół podstawowych	Wiesława Taraszkiewicz
Konsultacje na terenie poradni na rzecz wspierania uczniów zdolnych – dla nauczycieli wszystkich etapów edukacyjnych.	Małgorzata Koncewicz

Wykłady i prelekcje na terenie szkół	Osoba prowadząca
„Uczeń zdolny – charakterystyka, identyfikacja, kształcenie”- wykład dla nauczycieli uczniów szkoły podstawowej	Barbara Leśniewska-Gawryś

BAZA PRZYDATNEJ LITERATURY

- Barański A., *Ministerstwo Edukacji Narodowej o uczniu zdolnym*, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Biblioteczka Reformy, Warszawa 1999.
- Bieluga K., *Nauczycielskie rozpoznawanie cech inteligencji i myślenia twórczego*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2003.
- Borowska A., *Czy moje dziecko jest zdolne?*, Wydawnictwo Pedagogiczne, Kielce 2009.
- Bowkeet S., *Wyobraź sobie że....ćwiczenia rozwijające twórcze myślenie uczniów.*, WSiP Warszawa 2000
- Czaja-Chudyba I., *Jak odkrywać i wspierać zdolności dziecka. Scenariusze zajęć dla klasy 1*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2009.
- Czaja-Chudyba I., *Odkrywanie zdolności dziecka*, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków 2005.
- Czelakowska D., *Inteligencja i zdolności twórcze dzieci w początkowym okresie edukacji. Rozpoznawanie i kształcenie*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007.
- Dobosz M., *Zdolny czy inteligentny?* „Edukacja i Dialog” 2009, nr 5.
- de Bono E., *Naucz swoje dziecko myśleć*, Wyd.Prima,W-wa 1998.
- Dyrda B., *Zjawiska niepowodzeń szkolnych uczniów zdolnych. Rozpoznawanie i przeciwdziałanie*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007.
- Eby J., Smutny J., *Jak kształcić uzdolnienia dzieci i młodzieży*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998.
- Fechner-Sędzicka I., *Szkolny system wspierania zdolności. Jak rozpoznawać i rozwijać dziecięce uzdolnienia*, Toruń: Wydawnictwo Aker, Toruń 2003.
- Gardner H., *Inteligencje wielorakie. Nowe horyzonty w teorii i praktyce*, Laurum, Warszawa 2009.
- Góralski A., *Być nowatorem. Poradnik twórczego myślenia* PWN, Warszawa 1990
- Gruszczyk-Kolczyńska E., *Dzieci uzdolnione matematycznie*, cz. 1, „Psychologia w Szkole” 2011, nr 1.
- Gruszczyk-Kolczyńska E., *Dzieci uzdolnione matematycznie*, cz. 2, „Psychologia w Szkole” 2011, nr 2.
- Grygier U., Jancarz-Łanczkowska B., Piotrowski K., *Jak odkrywać i rozwijać uzdolnienia przyrodnicze uczniów w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej*, maszynopis, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2013.
- Jabłonowska M., Łukasiewicz-Wieleba J., *Model pracy z uczniem szczególnie uzdolnionym*, [w:] *Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Materiały dla nauczycieli*, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 2010.
- Karwowski M.(2006), *Konstelacje zdolności. Typy inteligencji a kreatywność*, Impuls, Krakow

- W.Klaus Vopel, Poradnik dla prowadzących grupy, Kielce „Jedność” 1999
- Kopik A., *Wielorakie inteligencje w praktyce szkolnej. Trendy*, „Internetowe Czasopismo Edukacyjne” 2010, nr 1.
- Kopik A., Zatorska M., *Wielointeligentna edukacja dla dziecka – czas na zmiany*, „Życie Szkoły” 2011, nr 6.
- Kossewska J., *Wybitne zdolności ogólne*, [w:] W. Pilecka, G. Rudkowska, L. Wrona (red.) *Podstawy psychologii. Podręcznik dla studentów kierunków nauczycielskich*, Wydawnictwo Naukowe AP, Warszawa 1998.
- Lewis D., *Jak wychować zdolne dziecko*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 1988.
- Lewis G., *Jak wychować utalentowane dziecko*, Rebis, Poznań 1998.
- Lewowicki T., *Kształcenie uczniów zdolnych*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1986.
- Limont W., Cieślukowska J., Jastrzębska D., *Zdolni w szkole, czyli o zagrożeniach i możliwościach rozwojowych uczniów zdolnych. Poradnik dla nauczycieli i wychowawców*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012.
- Limont W., *Uczeń zdolny. Jak go rozpoznać i jak z nim pracować*, Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne, Sopot 2010.
- Łukasiewicz-Wieleba J., *Metody identyfikacji uczniów zdolnych*, [w:] M. Jabłonowska, J. Łukasiewicz-Wieleba (red.), *Drogi rozwoju zainteresowań i zdolności*, Wydawnictwo Universitas Rediviva, Warszawa 2011.
- Nęcka E., Orzechowski J., Słabosz A, Szymura B. (2005) *Trening Twórczości*, GWP, Gdańsk
- Partyka M., *Zdolni, utalentowani, twórcy: poradnik dla pedagogów, psychologów, nauczycieli i rodziców*. Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, Warszawa 1999.
- Piasta-Siechowicz J., Wojteczek M., *Uwierzyć w potencjał ucznia*, „Język Polski w Szkole IV–VI” 2010/2011, nr 1.
- Piotrowski E., *Praca z uczniem zdolnym w polskiej szkole na szczeblu gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym*, „Studia Edukacyjne” 2010, nr 41.
- Reykowski J., *Jak kształcić młodzież szczególnie uzdolnioną*, „Nowa Szkoła” 1973, nr 1, s. 5–9.
- Szmidt K., *Pedagogika twórczości. Idee – aplikacje – rady na twórczą drogę*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005